Ενημερωτικό σημείωμα σχετικά με τους δείκτες απάτης για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΤΣ

Το παρόν είναι έγγραφο εργασίας που καταρτίστηκε από τις υπηρεσίες της Επιτροπής. Με βάση το εφαρμοζόμενο κοινοτικό δίκαιο, παρέχει τεχνική πληροφόρηση στις δημόσιες αρχές, τους οργανισμούς, τους δικαιούχους ή τους δυνητικούς δικαιούχους, καθώς και τους υπόλοιπους φορείς που συμμετέχουν στην παρακολούθηση, τον έλεγχο και την εφαρμογή της πολιτικής για τη συνοχή, σχετικά με τον τρόπο ερμηνείας και εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων στον εν λόγω τομέα. Στόχος του εγγράφου εργασίας είναι να παρουσιάσει επεξηγήσεις και ερμηνείες των εν λόγω κανόνων από τις υπηρεσίες της Επιτροπής, προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή των επιχειρησιακών προγραμμάτων και να ενθαρρυνθούν οι ορθές πρακτικές. Εντούτοις, το παρόν ενημερωτικό σημείωμα δημοσιεύεται με την επιφύλαξη της ερμηνείας των εθνικών νομοθεσιών, της νομολογίας του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου ή της εξέλιξης της πρακτικής λήψης αποφάσεων της Επιτροπής.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 3

1.1. Ιστορικό 3

1.2. Κοινή στρατηγική για την πρόληψη της απάτης 4

2. ΟΡΙΣΜΟΙ 5

2.1. Ορισμός της παρατυπίας 5

2.2. Ορισμός της απάτης στη Συνθήκη 6

2.3. Είδη απάτης 7

3. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ 7

4. ΕΥΘΥΝΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ 9

4.1. Διαχειριστικές αρχές και αρχές πιστοποίησης («διαχείριση») 9

4.2. Ελεγκτικές αρχές (και άλλοι ελεγκτικοί οργανισμοί που εκτελούν εργασίες ελέγχου) 9

5. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΟΣ 10

Παράρτημα 1 Συστήματα και δείκτες για την απάτη στις συμβάσεις και τις προμήθειες

Παράρτημα 2 Συστήματα και δείκτες για την απάτη στις υπηρεσίες παροχής συμβουλών

Παράρτημα 3 Διαδικασία για την αναφορά απάτης στην OLAF

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ιστορικό

Σύμφωνα με το άρθρο 274 της Συνθήκης, η Επιτροπή εκτελεί τον προϋπολογισμό με δική της ευθύνη, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Επιπλέον, τα κράτη μέλη συνεργάζονται με την Επιτροπή προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι πιστώσεις χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

Το άρθρο 280 της Συνθήκης ορίζει ότι η Κοινότητα και τα κράτη μέλη καταπολεμούν την απάτη ή οιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 53β παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων[1], τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν τις παρατυπίες και τις απάτες στον τομέα της επιμερισμένης διαχείρισης. Σύμφωνα με τις νομικές ρυθμίσεις για την επιμερισμένη διαχείριση, για να προστατευθούν τα οικονομικά συμφέροντα της Κοινότητας, τα κράτη μέλη είναι κατά κύριο λόγο υπεύθυνα για τη θέσπιση συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου, τα οποία είναι σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου, για την επαλήθευση του ότι τα συστήματα λειτουργούν αποτελεσματικά, μέσω ελέγχων από καθορισμένους οργανισμούς, προκειμένου να προληφθούν, να εντοπιστούν και να διορθωθούν οι παρατυπίες και η απάτη[2]. Σε περίπτωση παρατυπίας ή υπόνοιας απάτης, πρέπει να ενημερώνεται η Επιτροπή, σύμφωνα με τις διαδικασίες αναφοράς που προβλέπονται στους κανονισμούς (ΕΚ) αριθ. 1681/94 και (ΕΚ) αριθ. 1831/94 της Επιτροπής για τις παρατυπίες για περιπτώσεις που σχετίζονται με την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 και σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Επιτροπής (άρθρα 27-36) για περιπτώσεις που σχετίζονται με την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013.

---

[1] ΕΕ L 248 της 16.09.2001.

[2] Άρθρο 70 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 (ΕΕ L 210 της 31.7.2006) και τμήμα 4 (άρθρα 27-36) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Επιτροπής για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (ΕΕ L 371 της 27.12.2006).

Ανεξάρτητα του αν η παρατυπία δεν είναι ή είναι εκ προθέσεως (απάτη), η σχετική δαπάνη πρέπει να αποκλείεται από τη συγχρηματοδότηση από τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

Το παρόν ενημερωτικό σημείωμα παρέχει κατάλογο των μορφών απάτης και των σχετικών δεικτών απάτης που μπορεί να αφορούν τον τομέα των διαρθρωτικών δράσεων, για μεγαλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με την απάτη στα κράτη μέλη, έτσι ώστε να μπορέσουν να ενισχυθούν τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου, με σκοπό την αποτελεσματικότερη πρόληψη και τον αποτελεσματικότερο εντοπισμό της απάτης[3].

1.2. Κοινή στρατηγική για την πρόληψη της απάτης

Το παρόν ενημερωτικό σημείωμα είναι μία από τις δράσεις που ανακύπτουν από μια ευρύτερη πρωτοβουλία, η οποία ξεκίνησε το 2008: Η ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής και η ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας των Ευκαιριών, επικουρούμενες από την OLAF, έχουν αναπτύξει μια κοινή στρατηγική για την πρόληψη της απάτης (ΚΣΠΑ), η οποία περιλαμβάνει μια σειρά δράσεων για την καταπολέμηση της απάτης, με σκοπό να αυξηθεί το επίπεδο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την απάτη στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης και να εξασφαλιστεί καθοδήγηση και δραστικότερα μέσα για την καταπολέμηση της απάτης.

Όσον αφορά την καθοδήγηση γενικά, αρχής γενομένης από το 2009, στόχος είναι να διατεθεί ένα «πακέτο» στις αρχές που διαχειρίζονται τα διαρθρωτικά ταμεία στα κράτη μέλη, στους αρμόδιους υπαλλήλους της Επιτροπής και στους ελεγκτές της Επιτροπής και των κρατών μελών για διάφορα ζητήματα που σχετίζονται με την απάτη.

Ειδικότερα, οι στρατηγικοί στόχοι της ΚΣΠΑ είναι οι ακόλουθοι:

- ενίσχυση της εκτίμησης κινδύνου απάτης·

---

[3] Κάθε έτος η Επιτροπή δημοσιεύει ετήσια έκθεση σχετικά με την καταπολέμηση της απάτης στην Κοινότητα [π.χ. το 2007: *Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, Προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων – Καταπολέμηση της απάτης – Ετήσια έκθεση 2007* – SEC(2008)2300 και SEC(2008)2301], η οποία περιλαμβάνει στατιστικό παράρτημα για τις παρατυπίες, τις περιπτώσεις υπόνοιας απάτης και τις περιπτώσεις απάτης. Στον τομέα των διαρθρωτικών δράσεων της περιόδου προγραμματισμού 2000-2006, τα κράτη μέλη, κατά την υποβολή έκθεσης στην Επιτροπή σχετικά με τις παρατυπίες, στο πλαίσιο των ισχυόντων κανονισμών περί υποβολής εκθέσεων, επισήμαναν ότι το 12-15% των παρατυπιών είναι περιπτώσεις «υπόνοιας απάτης». Με βάση αυτή την εκτίμηση, το 2007, οι αναφερθείσες περιπτώσεις «υπόνοιας απάτης» επηρεάζουν περίπου το 0,31% των αναληφθεισών υποχρεώσεων. Αυτά τα αριθμητικά μεγέθη, δεδομένου ότι είναι προκαταρκτικά, πρέπει να αντιμετωπίζονται με αρκετή προσοχή, αφού μόνο μια αρμόδια δικαστική αρχή μπορεί να αποφασίσει ότι μια περίπτωση υπόνοιας απάτης είναι πραγματική περίπτωση απάτης.

- **θέσπιση πιο ενεργού καθοδήγησης για τα κράτη μέλη για τον εντοπισμό της απάτης·**

- παροχή μεγαλύτερης υποστήριξης στις αρχές των κρατών μελών για εργασίες πρόληψης και εντοπισμού της απάτης·

- αύξηση του επιπέδου ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την απάτη στη ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής και στη ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας των Ευκαιριών·

- αύξηση του επιπέδου ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την απάτη στα κράτη μέλη.

Δεδομένου ότι ένας από τους στρατηγικούς στόχους της ΚΣΠΑ είναι η παροχή πιο ενεργού καθοδήγησης για τον εντοπισμό της απάτης, που μπορεί, επίσης, να συμβάλει στην πρόληψη της απάτης, η Επιτροπή κατάρτισε το παρόν ενημερωτικό σημείωμα σχετικά με τους δείκτες της απάτης, έτσι ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να ενισχύσουν την ενημέρωση και ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τα συστήματα και τους δείκτες για την απάτη.

Τα παραρτήματα 1 και 2 του παρόντος ενημερωτικού σημειώματος περιλαμβάνουν κατάλογο των γενικώς αναγνωρισμένων κοινών και επανειλημμένως εμφανιζόμενων μορφών απάτης στους τομείς των συμβάσεων και των κρατικών προμηθειών, καθώς και των εργατικών δαπανών και των υπηρεσιών παροχής συμβουλών, και των σχετικών δεικτών απάτης[4].

Στο παράρτημα 3 του παρόντος ενημερωτικού σημειώματος συνοψίζονται οι διαδικασίες για την αναφορά των περιπτώσεων απάτης στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF).

2. ΟΡΙΣΜΟΙ

2.1. Ορισμός της παρατυπίας

Για τους σκοπούς του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ο όρος «παρατυπία» αποτελεί ευρεία έννοια και καλύπτει τις παρατυπίες στις οποίες υποπίπτουν οι οικονομικοί φορείς τόσο εκ προθέσεως όσο και όχι εκ προθέσεως.

---

[4] Σημαντικό μέρος των πληροφοριών αντλούνται από τον οδηγό της Ένωσης Ορκωτών Ελεγκτών σε θέματα Απάτης (ACFE) για την απάτη στις συμβάσεις και τις προμήθειες από το 2008. Ο εν λόγω οδηγός βασίζεται σε έρευνες περιπτώσεων απάτης σε παγκόσμιο επίπεδο και σε γνωστά συστήματα για την απάτη. Βλ. www.acfe.com.

Στο άρθρο 1 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2988/95[5] ορίζεται ως «**παρατυπία**»:

«κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη»[6].

2.2. Ορισμός της απάτης στη Συνθήκη

Στη σύμβαση η οποία καταρτίστηκε βάσει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων[7], ορίζεται ως «**απάτη**», όσον αφορά τις δαπάνες, κάθε εκ προθέσεως πράξη ή παράλειψη, σχετικά με:

- τη χρήση ή την υποβολή πλαστών, ανακριβών ή ελλιπών δηλώσεων ή εγγράφων, με αποτέλεσμα την αχρεώστητη είσπραξη ή παρακράτηση πόρων που προέρχονται από το γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή από τους προϋπολογισμούς των οποίων η διαχείριση ασκείται από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες ή για λογαριασμό τους,

- την αποσιώπηση πληροφοριών κατά παράβαση ειδικής υποχρέωσης, με τα αυτά αποτελέσματα,

- την μη κατά προορισμό χρήση αυτών των πόρων, για σκοπούς άλλους από αυτούς για τους οποίους χορηγήθηκαν αρχικώς.

Συνεπώς, η απάτη διακρίνεται από το γενικότερο όρο «παρατυπία» από τη συνιστώσα του εκ προθέσεως δόλου.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 στοιχείο ε) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1681/94, από το 2006 τα κράτη μέλη, όταν κοινοποιούν παρατυπίες στην Επιτροπή,

---

[5] ΕΕ L 312 της 23.12.1995, σ. 1.

[6] Για το σκοπό των διαρθρωτικών ταμείων, παρατίθεται αναπροσαρμοσμένος ορισμός στο άρθρο 1α του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1681/94: «παρατυπία»: κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου η οποία προκύπτει από πράξη ή παράλειψη οικονομικού φορέα και η οποία ζημιώνει ή ενδέχεται να ζημιώσει τον γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με τον καταλογισμό στον κοινοτικό προϋπολογισμό αδικαιολόγητης δαπάνης. Ο ίδιος ορισμός παρατίθεται στο άρθρο 2 παράγραφος 7 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής για την περίοδο 2007-2013.

[7] ΕΕ C 316 της 27.11.1995, σ. 49.

υποχρεούνται να προσδιορίζουν κατά πόσον οι παρατυπίες εγείρουν «**υπόνοια απάτης**»[8].

2.3. Είδη απάτης

Συνιστάται κάθε ταξινόμηση των ειδών απάτης να προσαρμόζεται στις συγκεκριμένες συνθήκες και το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί ένας οργανισμός.

Η Ένωση ορκωτών ελεγκτών σε θέματα απάτης (ACFE)[9] χρησιμοποιεί μια ειδική ταξινόμηση, στο πλαίσιο της οποίας καταρτίζεται κατάλογος του είδους της απάτης που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας οργανισμός. Η ACFE διαιρεί την απάτη σε τρία είδη απάτης ως σημείο εκκίνησης για να προσδιορίσει ένας οργανισμός τους τομείς οι οποίοι είναι ευάλωτοι στην απάτη:

1. Εσκεμμένη κατάρτιση αναληθών οικονομικών καταστάσεων (π.χ. μη ορθώς δηλωθέντα έσοδα)

2. Οιοδήποτε είδος παράνομης ιδιοποίησης ενσώματων ή άυλων περιουσιακών στοιχείων (π.χ. δόλιες επιστροφές εξόδων)

3. Διαφθορά (π.χ. δωροδοκία, νόθευση διαγωνισμών, μη αποκαλυφθείσα σύγκρουση συμφερόντων, υπεξαίρεση)

3. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Η απάτη χαρακτηρίζεται από τρία στοιχεία, τα οποία μπορούν να συνοψιστούν ως το «τρίγωνο της απάτης»[10]:

---

[8] Στο άρθρο 1α παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1681/94 ορίζεται ως «υπόνοια απάτης»: «η παρατυπία που οδηγεί στην κίνηση διοικητικής ή/και δικαστικής διαδικασίας σε εθνικό επίπεδο, ώστε να καθοριστεί η ύπαρξη εκ προθέσεως πράξης και ιδίως απάτης». Ο ορισμός αυτός αναπαράγεται στο άρθρο 27 στοιχείο γ) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006.

[9] Βλ. "*Managing the Business Risk of Fraud – A Practical Guide*", *the Institute of Internal Auditors, the American Institute of Certified Public Accountants and the Association of Certified Fraud Examiners*, 2008. http://www.ifa-iaf.be/v1/frontEnd/libraryIfa/index.php?action=detail&id=29.

[10] Η έννοια του τριγώνου της απάτης επινοήθηκε από τον ερευνητή της απάτης Dr. Donald R. Cressey. Βλ. "*The Handbook of Fraud Deterrence*", των Harry Cendrowski, James P. Martin και Louis W. Petro, 2007, σ. 41.

OPPORTUNITY=ΕΥΚΑΙΡΙΑ
RATIONALIZATION=ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
FINANCIAL PRESSURE=ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΙΕΣΗ

Ευκαιρία: Ακόμη και αν ένα άτομο έχει κίνητρο, πρέπει να δοθεί μια ευκαιρία. Τα χαλαρά συστήματα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να δημιουργούν μια ευκαιρία (*ο μη εντοπισμός του υποτιθέμενου ενδεχόμενου της απάτης αποτελεί πολύ σημαντικό κριτήριο για τον διαπράττοντα την απάτη*). Παραδείγματα αδυναμιών στα συστήματα εσωτερικού ελέγχου αποτελούν οι ανεπάρκειες που σχετίζονται με τα ακόλουθα:

- εποπτεία και εξέταση·
- διαχωρισμός καθηκόντων·
- έγκριση της διαχείρισης·
- έλεγχοι του συστήματος.

Απάτη μπορεί επίσης να συμβεί αν δεν εφαρμόζονται έλεγχοι ή αν άτομα σε θέσεις εξουσίας δημιουργούν ευκαιρίες παράκαμψης των υφιστάμενων ελέγχων.

Αιτιολόγηση: Ένα άτομο μπορεί να επινοήσει μια δικαιολογία για τον εαυτό του αιτιολογώντας τις πράξεις του, π.χ. «Είναι δίκαιο να το κάνω – Μου αξίζουν αυτά τα χρήματα» ή «Μου οφείλουν». «Απλώς δανείζομαι αυτά τα χρήματα – Θα τα επιστρέψω».

Οικονομική πίεση, κίνητρο ή ελατήριο: Ο παράγοντας «ανάγκη ή απληστία». Η καθαρή απληστία μπορεί συχνά να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο. Άλλη πίεση μπορεί να ανακύψει λόγω προσωπικών οικονομικών προβλημάτων ή προσωπικών αδυναμιών όπως ο τζόγος, τα ναρκωτικά κ.λπ.

Το «σπάσιμο του τριγώνου της απάτης»[11] είναι το κλειδί για την πρόληψη της απάτης. Από τα τρία αυτά στοιχεία, η ευκαιρία επηρεάζεται πιο άμεσα από τα ισχυρά συστήματα εσωτερικού ελέγχου και, ως εκ τούτου, είναι το στοιχείο που μπορεί ευκολότερα να αντιμετωπιστεί.

---

[11] Βλ. "*The Handbook of Fraud Deterrence*", των Harry Cendrowski, James P. Martin και Louis W. Petro, 2007, σ. 41.

4. ΕΥΘΥΝΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

4.1. Διαχειριστικές αρχές και αρχές πιστοποίησης («διαχείριση»)

Στο πλαίσιο του συστήματος επιμερισμένης διαχείρισης των διαρθρωτικών ταμείων, τα κράτη μέλη είναι κυρίως υπεύθυνα για τη δημιουργία συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου που είναι σύμφωνα με τις κοινοτικές απαιτήσεις, για την επαλήθευση του ότι τα συστήματα λειτουργούν αποτελεσματικά, μέσω ελέγχων από οργανισμούς που έχουν οριστεί αρμοδίως, για την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη διόρθωση των παρατυπιών και της απάτης.

Μολονότι την πρωταρχική ευθύνη για την πρόληψη της απάτης έχει η διοίκηση, η επιτυχής αποτροπή της απάτης μπορεί να εξαρτάται από συνδυασμό των προσπαθειών της διοίκησης και των ελεγκτών[12].

Ο στόχος πρέπει να είναι η μείωση του στοιχείου της ευκαιρίας στο τρίγωνο της απάτης.

Ο κύριος μηχανισμός για τη μείωση της ευκαιρίας είναι ο ισχυρός εσωτερικός έλεγχος, ο οποίος καλύπτει ιδίως την επαρκή εποπτεία και εξέταση και το διαχωρισμό των καθηκόντων.

Η διοίκηση πρέπει επίσης να έχει επαρκείς γνώσεις για τον προσδιορισμό των δεικτών απάτης και να γνωρίζει τις υποχρεώσεις αναφοράς των παρατυπιών και των περιπτώσεων υπόνοιας απάτης βάσει των ισχυουσών νομοθετικών ρυθμίσεων.

Τα κράτη μέλη πρέπει να προσέξουν την ορθή εφαρμογή και διάδοση της καθοδήγησης στο εσωτερικό τους για τις υποχρεώσεις αναφοράς όσον αφορά τις παρατυπίες και τις περιπτώσεις υπόνοιας απάτης, όπως προβλέπεται στις εφαρμοζόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις[13].

4.2. Ελεγκτικές αρχές (και άλλοι ελεγκτικοί οργανισμοί που εκτελούν εργασίες ελέγχου)

Σύμφωνα με το πρότυπο 1210.A2 του IIA[14] (Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών), ο εσωτερικός ελεγκτής (και ο εξωτερικός ελεγκτής) πρέπει να έχει επαρκή γνώση ώστε να προσδιορίζει τους δείκτες απάτης, αλλά δεν υποχρεούται να έχει την εμπειρογνωμοσύνη ενός ατόμου του οποίου πρωταρχική ευθύνη είναι ο εντοπισμός και η έρευνα της απάτης.

---

[12] Βλ. "*The Handbook of Fraud Deterrence*", των Harry Cendrowski, James P. Martin και Louis W. Petro, 2007, σ. 29.

[13] Άρθρο 70 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 (ΕΕ L 210 της 31.7.2006) και τμήμα 4 (άρθρα 27-36) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Επιτροπής για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (ΕΕ L 371 της 27.12.2006).

[14] Institute of Internal Auditors, *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing.*

Επιδεικνύοντας τον ενδεδειγμένο επαγγελματικό σκεπτικισμό[15], οι ελεγκτές πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στις ευκαιρίες για απάτη, όπως οι ελεγκτικές αδυναμίες στα συστήματα ελέγχου και διαχείρισης. Όταν συντρέχουν λόγοι, ιδίως αν το περιβάλλον διαχείρισης και ελέγχου μπορεί να θεωρηθεί υψηλού κινδύνου, συνιστάται στους ελεγκτές να ζητούν από τις διαχειριστικές αρχές να τους εκθέσουν τις απόψεις τους όσον αφορά τον κίνδυνο απάτης, προκειμένου να ελέγξουν τα υπάρχοντα μέτρα καταπολέμησης της απάτης.

Οι ελεγκτικές αρχές επαληθεύουν, στο πλαίσιο τόσο των ελέγχων συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου όσο και των ελέγχων σχετικά με συναλλαγές, ότι οι υπάρχοντες μηχανισμοί για την καταπολέμηση της απάτης είναι επαρκείς και αποτελεσματικοί.

Οι ελεγκτικές αρχές μπορεί να απαιτείται να είναι ιδιαιτέρως προσεκτικές όσον αφορά την απάτη ιδίως όσον αφορά τις διαδικασίες παροχής επιχορηγήσεων και την απάτη σε περιπτώσεις συμβάσεων και κρατικών προμηθειών (όταν συζητείται, σχεδιάζεται και διενεργείται ο έλεγχος, ο ελεγκτής μπορεί να θεωρήσει ότι ο τομέας των προμηθειών εκτίθεται σε μεγάλο βαθμό στους κινδύνους απάτης)[16].

5. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΟΣ

Συνιστάται στα κράτη μέλη:

1. Να λάβουν υπόψη το παρόν ενημερωτικό σημείωμα για σκοπούς αύξησης της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης και να εξασφαλίσουν την ευρεία διάδοσή του σε όλους τους οργανισμούς που διαχειρίζονται διαρθρωτικά ταμεία.

2. Να χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες που παρέχονται σχετικά με τα συστήματα για την απάτη στο ***παράρτημα 1*** και στο ***παράρτημα 2***, σε βάση βέλτιστων πρακτικών, για να επικαιροποιήσουν τις διαδικασίες σε σχέση με τους ελέγχους των αιτήσεων πληρωμής και την έγκριση των εν λόγω αιτήσεων από τους τελικούς δικαιούχους. Αυτό θα μπορούσε να γίνει π.χ. με τη συμπερίληψη, στα ερωτηματολόγια ελέγχου, παραπομπής στο παρόν ενημερωτικό σημείωμα ή/και οιοδήποτε από τα απαριθμούμενα συστήματα για την απάτη, ιδίως σε καταστάσεις στις οποίες η εκτίμηση κινδύνου μπορεί να καταδεικνύει υψηλό κίνδυνο απάτης.

---

[15] Διεθνές πρότυπο ελέγχου 240: «*Ευθύνη του ελεγκτή για την εξέταση της απάτης σε έλεγχο των δημοσιονομικών καταστάσεων*». Το ίδιο πρότυπο αναγνωρίζει επίσης ότι «ο κίνδυνος μη εντοπισμού μιας υλικής ανακρίβειας που προκύπτει από απάτη είναι μεγαλύτερος από τον κίνδυνο μη εντοπισμού μιας υλικής ανακρίβειας που προκύπτει από σφάλμα, επειδή η απάτη μπορεί να συνοδεύεται από επιτηδευμένα και προσεκτικά οργανωμένα συστήματα που έχουν σχεδιαστεί για να την συγκαλύπτουν, όπως η πλαστογραφία, η εσκεμμένη μη καταγραφή συναλλαγών ή η εκ προθέσεως εμφάνιση εσφαλμένων πληροφοριών…»

[16] Βλ. σχέδιο πρακτικού ενημερωτικού σημειώματος για τους κινδύνους σχετικά με το διεθνές λογιστικό πρότυπο 240, το οποίο παρέχει πρόσθετη καθοδήγηση για θέματα του δημόσιου τομέα, σημείο 3.

3. Να εξασφαλίσουν την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση[17] σχετικά με τις διαδικασίες αναφοράς της απάτης· π.χ. στους δικτυακούς τόπους των διαχειριστικών και των ενδιάμεσων οργανισμών θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται τέτοιες πληροφορίες (βλ. διαδικασίες αναφοράς της απάτης στο ***παράρτημα 3***).

4. Να διασφαλίσουν ότι οι διαχειριστικές επαληθεύσεις πραγματοποιούνται με επαρκή τρόπο, δεδομένου ότι οι εν λόγω επαληθεύσεις αποτελούν σημαντικό εργαλείο αποτροπής και εντοπισμού της απάτης. Γίνεται παραπομπή στο καθοδηγητικό σημείωμα «*Έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με τις διαχειριστικές επαληθεύσεις, που πρέπει να πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη, όσον αφορά τις πράξεις που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013*»[18].

5. Να προβαίνουν σε διασταύρωση των πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης της επαλήθευσης των πληροφοριών με τρίτο μέρος, αν υπάρχουν υπόνοιες απάτης. Για παράδειγμα, η αμφισβήτηση της ακρίβειας ενός αμφίβολου τιμολογίου που υποβάλλεται από έναν τελικό δικαιούχο μπορεί να επαληθευθεί μέσω του ίδιου του παρόχου των υπηρεσιών, εάν χρειαστεί με την επιτόπια εξέταση των λογιστικών βιβλίων και των αρχείων του παρόχου των υπηρεσιών.

---

[17] Οι περισσότερες έρευνες περιπτώσεων απάτης ξεκινούν από πληροφορίες και αναφορές. Οι τηλεφωνικές γραμμές δωρεάν κλήσης είναι εν προκειμένω πρωταρχικής σημασίας.

[18] Τελική έκδοση της 05/06/2008, έγγραφο COCOF 08/0020/04.

ΑΠΑΤΗ ΣΤΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ

Κοινές και επανειλημμένως εμφανιζόμενες μορφές απάτης και οι σχετικοί δείκτες απάτης («κόκκινες σημαίες»)

Στο παρόν παράρτημα παρουσιάζονται δεκαέξι κοινές και επανειλημμένως εμφανιζόμενες μορφές απάτης με περιγραφή του συστήματος και των σχετικών δεικτών απάτης στον τομέα των συμβάσεων και των κρατικών προμηθειών.

Πρόκειται για μη εξαντλητικό κατάλογο των γενικά αναγνωρισμένων μορφών.

Στο παρόν παράρτημα χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό η δομή και τα περιεχόμενα που εφαρμόζει η ACFE[19] στις οδηγίες της για τους επαγγελματίες του τομέα της πρόληψης και του εντοπισμού της απάτης.

1. Διαφθορά – δωροδοκίες και μίζες

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Οι δωροδοκίες και οι μίζες αναφέρονται στη χορήγηση ή τη λήψη ενός «πράγματος αξίας» προκειμένου να επηρεαστεί μια επίσημη πράξη ή μια επιχειρηματική απόφαση.

Πληρωμές διαφθοράς

Το «πράγμα αξίας» δεν είναι απαραίτητο να είναι χρήματα, και συχνά δεν είναι (η αμφιβολία παραμένει και ο δράστης μπορεί να εφεύρει ευκολότερα δικαιολογίες, εάν χρειαστεί). Οιοδήποτε απτό όφελος το οποίο χορηγείται ή λαμβάνεται με πρόθεση να επηρεάσει τον λήπτη μπορεί να αποτελεί δωροδοκία. Συγκεκριμένα «πράγματα αξίας» που έχουν χορηγηθεί και ληφθεί ως δωροδοκίες περιλαμβάνουν π.χ.: δώρα των οποίων η αξία υπερβαίνει τα όρια που καθορίζονται από τους οργανισμούς/εταιρείες, αγορές με υπερτίμηση (π.χ. πληρωμή 500.000 ευρώ για διαμέρισμα αξίας 200.000 ευρώ), δωρεάν χρήση διαμερίσματος ή μίσθωση με μειωμένο μίσθωμα, δωρεάν χρήση μισθωμένου αυτοκινήτου, πληρωμές μετρητών, πληρωμή ψευδών «τελών ή προμηθειών» με επιταγή ή τραπεζική μεταφορά, συχνά η χορήγηση ενός συμφωνημένου ποσοστού της συναπτόμενης σύμβασης το οποίο πληρώνεται μέσω ενός μεσάζοντος ή μιας εικονικής

[19] Ένωση ορκωτών ελεγκτών σε θέματα απάτης, www.acfe.com. Ειδικότερα, η δομή και τα περιεχόμενα βασίζονται στην κατάρτιση «Απάτη στις συμβάσεις και τις προμήθειες» για τους ελεγκτές σε θέματα απάτης.

εταιρείας[20] η οποία ιδρύεται από τον λήπτη, και η ύπαρξη κρυφών ιδιοκτησιακών συμφερόντων στον αντισυμβαλλόμενο ή τον πωλητή). Τα πράγματα αξίας χορηγούνται συχνά με τη σειρά αυτής της απαρίθμησης. Αυτό συμβαίνει επειδή το κάθε μέρος ενδέχεται να μην είναι βέβαιο από την αρχή για τις προθέσεις του άλλου μέρους και ο δωροδοκών ενδέχεται να μην είναι σε θέση να προβεί σε σημαντικότερες πληρωμές έως ότου συναφθεί η σύμβαση.

Μετά τη σύναψη της σύμβασης οι περισσότερες δωροδοκίες πραγματοποιούνται με τη μορφή μιζών, δηλαδή ο αντισυμβαλλόμενος καταβάλλει ή παρέχει ως μίζα ένα συμφωνημένο ποσοστό για κάθε πληρωμή τιμολογίου που λαμβάνει. Ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο πραγματοποιούνται οι δωροδοκίες, οι τιμές συνήθως διογκώνονται ή η ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών μειώνεται, προκειμένου να καλυφθεί το κόστος των πληρωμών.

Οι πληρωμές διαφθοράς διευκολύνουν πολλά άλλα είδη απάτης, όπως η έκδοση ψευδών τιμολογίων, η εμφάνιση ανύπαρκτων δαπανών ή η μη τήρηση των προδιαγραφών της σύμβασης.

Επιρροή διαφθοράς

Η επιρροή διαφθοράς στον τομέα των συμβάσεων και των προμηθειών συχνά εκφράζεται ως: ακατάλληλη επιλογή, όπως αδικαιολόγητη αγορά από μία μοναδική πηγή (μπορεί να υπάρχουν πολλαπλές αναθέσεις κάτω από το κατώτατο όριο για τις κρατικές προμήθειες), αδικαιολόγητα υψηλές τιμές, υπερβολική ποσότητα αγορών, αποδοχή χαμηλής ποιότητας και καθυστερημένη παράδοση ή καθόλου παράδοση[21].

<u>Δείκτες απάτης:</u>

Ο πιο κοινός δείκτης για τις δωροδοκίες και μίζες είναι η ανεξήγητα ευνοϊκή αντιμετώπιση ενός αντισυμβαλλομένου από έναν αρμόδιο για τις συμβάσεις υπάλληλο κατά τη διάρκεια ενός χρονικού διαστήματος.

Άλλες «κόκκινες σημαίες»:

- στενές κοινωνικές σχέσεις μεταξύ ενός αρμόδιου για τις συμβάσεις υπαλλήλου και ενός παρόχου υπηρεσιών ή προμηθευτή προϊόντων·
- ανεξήγητη ή ξαφνική βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του αρμόδιου για τις συμβάσεις υπαλλήλου·
- ο αρμόδιος για τις συμβάσεις υπάλληλος έχει μια κρυφή εξωτερική επιχείρηση·
- ο αντισυμβαλλόμενος έχει στον κλάδο τη φήμη ότι πληρώνει μίζες·

---

[20] Εικονική εταιρεία είναι μια εταιρεία η οποία υφίσταται, αλλά στην πραγματικότητα δεν ασκεί καμία επιχειρηματική δραστηριότητα ή δεν έχει στοιχεία ενεργητικού.

[21] Η περίπτωση αυτή συνοψίζεται συχνά ως παράγοντες «ΕΤΠΠΠ»: ακατάλληλη Επιλογή, υψηλή Τιμή, υπερβολική Ποσότητα, χαμηλή Ποιότητα, καθυστερημένη ή καθόλου Παράδοση.

- ατεκμηρίωτες ή συχνές αλλαγές στις συμβάσεις, βάσει των οποίων αυξάνεται το χρηματικό ποσό της σύμβασης·

- ο αρμόδιος για τις συμβάσεις υπάλληλος αρνείται την προαγωγή του σε θέση άσχετη με τις προμήθειες·

- ο αρμόδιος για τις συμβάσεις υπάλληλος δεν υποβάλλει ή δεν συμπληρώνει δήλωση σύγκρουσης συμφερόντων.

2. Κρυφή σύγκρουση συμφερόντων

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων μπορεί να προκύψει αν ένας υπάλληλος της αναθέτουσας αρχής έχει κρυφό οικονομικό συμφέρον σε σχέση με μια σύμβαση ή έναν αντισυμβαλλόμενο. Η δυνητική σύγκρουση συμφερόντων μπορεί να μην επιδέχεται νομική επέμβαση αν αποκαλυφθεί πλήρως και εγκριθεί από τον εργοδότη έγκαιρα. Ένας υπάλληλος μπορεί π.χ. να ελέγχει κρυφά έναν προμηθευτή ή έναν αντισυμβαλλόμενο, να έχει θεσπίσει μια εικονική εταιρεία μέσω της οποίας αγοράζει προμήθειες με διογκωμένη τιμή ή να έχει κρυφό συμφέρον σε πωλήσεις ή μισθώσεις περιουσιακών στοιχείων.

Δείκτες απάτης:

- ανεξήγητη η ασυνήθης εύνοια για έναν συγκεκριμένο αντισυμβαλλόμενο ή πωλητή·

- συνεχής αποδοχή εργασιών με υψηλή τιμή, χαμηλή ποιότητα κ.λπ.·

- ο αρμόδιος για τις συμβάσεις υπάλληλος δεν υποβάλλει ή δεν συμπληρώνει δήλωση σύγκρουσης συμφερόντων·

- ο αρμόδιος για τις συμβάσεις υπάλληλος αρνείται την προαγωγή του σε θέση άσχετη με τις προμήθειες·

- ο αρμόδιος για τις συμβάσεις υπάλληλος φαίνεται να έχει παράλληλη επιχειρηματική δραστηριότητα.

3. Συμπαιγνία στην υποβολή προσφορών

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Οι εργολήπτες σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ή περιφέρεια ή τομέα μπορούν να συνωμοτήσουν ώστε να εξουδετερώσουν τον ανταγωνισμό και να αυξήσουν τις τιμές μέσω διαφόρων συστημάτων συμπαιγνίας στην υποβολή προσφορών.

Συμπληρωματικές προσφορές

Οι συμπληρωματικές προσφορές, που είναι επίσης γνωστές ως «σκιώδεις» προσφορές, έχουν ως στόχο μόνο να δώσουν την εικόνα της κανονικής υποβολής προσφορών και όχι να εξασφαλίσουν την αποδοχή του αγοραστή.

Συνεργαζόμενοι εργολήπτες συμφωνούν να υποβάλουν προσφορές με υψηλότερη τιμή ή εκούσια μη ανταποκρινόμενες στις προδιαγραφές προσφορές, έτσι ώστε να επιτραπεί η επιλογή ενός ευνοούμενου αντισυμβαλλομένου με διογκωμένη τιμή. Ο επιλεγείς υποψήφιος μοιράζεται ποσοστό των κερδών του με τους μη επιλεγέντες υποψηφίους, τους χρησιμοποιεί ως υπεργολήπτες ή τους επιτρέπει να επιλεγούν σε άλλες αναθέσεις με υψηλή τιμή. Συμπληρωματικές προσφορές μπορούν επίσης να υποβάλλονται από εικονικές εταιρείες ή από συνδεδεμένες επιχειρήσεις.

Καταστολή προσφορών

Για την επιτυχία των συστημάτων νόθευσης των προσφορών απαιτείται να είναι περιορισμένος ο αριθμός των προσφερόντων, και όλοι οι προσφέροντες πρέπει να συμφωνήσουν να συμμετάσχουν στη συνωμοσία. Αν εισέλθει στον ανταγωνισμό ένας νέος (αποκαλούμενος «παρεκκλίνων») ή μη συνεργάσιμος προσφέρων, η διόγκωση της τιμής θα γίνει αισθητή. Για να εμποδίσουν αυτή την περίπτωση, οι συνωμότες μπορούν να πληρώσουν εξωτερικές εταιρείες να μην υποβάλουν προσφορά ή να χρησιμοποιήσουν πιο δυναμικά μέσα για να αποθαρρύνουν τη συμμετοχή τους. Οι συνωμότες μπορούν επίσης να εξαναγκάσουν τους προμηθευτές και τους υπεργολήπτες να μη συνάψουν συμφωνία με μη συνεργαζόμενες εταιρείες, προκειμένου να προστατεύσουν το μονοπώλιό τους.

Εναλλαγή των προσφορών

Οι «συνωμότες» υποβάλλουν συμπληρωματικές προσφορές ή δεν υποβάλλουν προσφορά, έτσι ώστε να επιτρέψουν σε κάθε προσφέροντα να υποβάλει τη χαμηλότερη προσφορά σε εναλλασσόμενη βάση. Η εναλλαγή μπορεί να βασίζεται στη γεωγραφική περιοχή – ένας εργολήπτης οδικών έργων αναλαμβάνει όλες τις εργασίες σε μια περιφέρεια, άλλος στην επόμενη – ή κατά είδος εργασιών ή κατά χρόνο κ.λπ.

Κατανομή της αγοράς

Οι συνεργαζόμενες εταιρείες μπορεί να κατανείμουν τις αγορές ή τις γραμμές προϊόντων και να συμφωνήσουν να μην ανταγωνίζονται ο ένας στον τομέα του άλλου, ή να το πράξουν με μέτρα συμπαιγνίας, όπως με την υποβολή μόνο συμπληρωματικών προσφορών. Μερικές φορές μπορεί υπάλληλοι να εμπλέκονται σε συστήματα συμπαιγνίας στην υποβολή προσφορών – κάποιες φορές με οικονομικό συμφέρον στις «ανταγωνιζόμενες» επιχειρήσεις – και λαμβάνουν μερίδιο των διογκωμένων τιμών.

<u>Δείκτες απάτης:</u>

- η επιλεγείσα προσφορά είναι υπερβολικά υψηλή σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις κόστους, τους δημοσιευθέντες καταλόγους τιμών, παρόμοιες εργασίες ή υπηρεσίες, ή τις μέσες τιμές του κλάδου και τις εύλογες τιμές της αγοράς·

- συνεχείς υψηλές τιμές από όλους τους προσφέροντες·

- οι τιμές προσφοράς μειώνονται όταν ένας νέος προσφέρων εισέρχεται στον ανταγωνισμό·

- εναλλαγή των επιλεγέντων υποψηφίων κατά περιφέρεια, έργο, είδος εργασιών·

- οι μη επιλεγέντες υποψήφιοι συνάπτουν συμφωνία ως υπεργολήπτες·

- ασυνήθη πρότυπα προσφορών (π.χ. οι προσφορές διαφέρουν κατά ακριβή ποσοστά, η επιλεγείσα προσφορά είναι μόλις μικρότερη από το κατώτατο όριο των αποδεκτών τιμών, είναι ακριβώς ίσες με την τιμή του προϋπολογισμού, υπερβολικά υψηλές, συγκλίνουν υπερβολικά, αποκλίνουν υπερβολικά, είναι στρογγυλοί αριθμοί, ελλιπείς κ.λπ.)·

- εμφανείς διασυνδέσεις μεταξύ των προσφερόντων, π.χ. κοινές διευθύνσεις, προσωπικό, αριθμοί τηλεφώνου κ.λπ.

- ο αντισυμβαλλόμενος περιλαμβάνει στην προσφορά του υπεργολήπτες οι οποίοι ανταγωνίζονται για την κύρια σύμβαση·

- εργολήπτες που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα δεν υποβάλλουν προσφορά και γίνονται υπεργολήπτες ή ο υποβάλλων χαμηλή προσφορά αποσύρεται και γίνεται υπεργολήπτης·

- ορισμένες εταιρείες πάντα υποβάλλουν ανταγωνιστικές μεταξύ τους προσφορές, ενώ άλλες δεν το κάνουν ποτέ·

- οι αποτυχόντες υποψήφιοι δεν μπορούν να εντοπιστούν στο Διαδίκτυο, στα επιχειρηματικά μητρώα, δεν διαθέτουν διεύθυνση κ.λπ. (με άλλα λόγια, είναι εικονικοί)·

- αλληλογραφία ή άλλες ενδείξεις περί του ότι οι υποψήφιοι ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τις τιμές, κατανέμουν περιοχές ή με οιονδήποτε άλλο τρόπο συνάπτουν ανεπίσημες συμφωνίες·

- συμπαιγνία στην υποβολή προσφορών διαπιστώθηκε στους ακόλουθους τομείς και επίσης σχετίζεται με τα διαρθρωτικά ταμεία: ασφαλτόστρωση, δομικές κατασκευές, βυθοκόρηση, ηλεκτρολογικός εξοπλισμός, κατασκευή στεγών, διάθεση αποβλήτων.

4. Μη ισόρροπη προσφορά

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Σ' αυτή τη μορφή απάτης, το αρμόδιο για τις συμβάσεις προσωπικό παρέχει σε έναν ευνοούμενο υποψήφιο χρήσιμες εκ των έσω πληροφορίες οι οποίες δεν είναι διαθέσιμες στους άλλους υποψηφίους, για παράδειγμα: ότι ένα ή περισσότερα είδη που περιλαμβάνονται σε μια αίτηση υποβολής προσφορών δεν θα χρησιμοποιηθούν στη σύμβαση (ορισμένα είδη μπορεί επίσης εσκεμμένα να είναι ασαφή ή διφορούμενα, και ο ευνοούμενος υποψήφιος λαμβάνει οδηγίες για το πώς να απαντήσει). Οι πληροφορίες αυτές επιτρέπουν στην ευνοούμενη επιχείρηση να υποβάλει προσφορά με τιμή

χαμηλότερη από εκείνη των άλλων προσφερόντων, προσφέροντας πολύ χαμηλή τιμή για το είδος που δεν θα συμπεριληφθεί στην τελική σύμβαση. Η μη ισόρροπη προφορά είναι ένα από τα αποτελεσματικότερα συστήματα νόθευσης των προσφορών, δεδομένου ότι η χειραγώγηση δεν είναι τόσο εμφανής όσο στα άλλα δημοφιλή συστήματα, όπως οι αδικαιολόγητες αγορές από μία μόνο πηγή.

Δείκτες απάτης:

- οι προσφορές για συγκεκριμένα στοιχεία φαίνεται να είναι αδικαιολόγητα χαμηλές·
- γίνονται αλλαγές αμέσως μετά τις αναθέσεις των συμβάσεων, προκειμένου να διαγραφούν ή να τροποποιηθούν οι απαιτήσεις για συγκεκριμένα στοιχεία·
- τα στοιχεία των προσφορών είναι διαφορετικά από εκείνα της πραγματικής σύμβασης·
- ο προσφέρων έχει στενή επαφή με το αρμόδιο για τις συμβάσεις προσωπικό ή έλαβε μέρος στην κατάρτιση των προδιαγραφών.

5. Νοθευμένες προδιαγραφές

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Οι αιτήσεις για προσφορές ή προτάσεις ενδέχεται να περιέχουν προδιαγραφές που να έχουν καταρτιστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται στα προσόντα ενός συγκεκριμένου προσφέροντος ή τις οποίες μπορεί να ικανοποιήσει μόνο ένας προσφέρων. Αυτό είναι ιδιαίτερα συνηθισμένο στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών (ΤΠ) και σε άλλες τεχνικές συμβάσεις.

Υπερβολικά περιοριστικές προδιαγραφές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποκλειστούν άλλοι προσφέροντες που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα ή για να δικαιολογηθούν αγορές από μία μόνο πηγή και να αποφευχθεί συνολικά ο ανταγωνισμός.

Ένα πρότυπο νοθευμένων προδιαγραφών που ευνοεί έναν συγκεκριμένο εργολήπτη υποδηλώνει διαφθορά.

Δείκτες απάτης:

- λίγοι μόνο εργολήπτες ανταποκρίνονται στην πρόσκληση υποβολής προσφορών·
- ομοιότητα μεταξύ των προδιαγραφών και του προϊόντος ή των υπηρεσιών του επιλεγέντος υποψηφίου·
- καταγγελίες από άλλους προσφέροντες·
- οι προδιαγραφές είναι πολύ πιο περιοριστικές ή ελαστικές απ’ ό,τι σε παρόμοιες προηγούμενες προσκλήσεις υποβολής προσφορών·
- ασυνήθεις ή παράλογες προδιαγραφές·

- υψηλός αριθμός ανταγωνιστικών αναθέσεων σε έναν προμηθευτή·

- κοινωνικές ή προσωπικές επαφές μεταξύ του αρμόδιου για τις συμβάσεις προσωπικού και των προσφερόντων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υποβολής προσφορών·

- ο αγοραστής καθορίζει ένα είδος χρησιμοποιώντας συγκεκριμένη εμπορική ονομασία και όχι τη γενική του περιγραφή.

6. Διαρροή στοιχείων των προσφορών

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Το προσωπικό που είναι αρμόδιο για τις συμβάσεις, το σχεδιασμό των έργων ή την αξιολόγηση των προσφορών, για να βοηθήσει έναν ευνοούμενο υποψήφιο να καταρτίσει μια τεχνική ή οικονομική πρόταση, μπορεί να αφήσει να διαρρεύσουν εμπιστευτικές πληροφορίες, όπως οι εκτιμώμενοι προϋπολογισμοί, οι προτιμώμενες λύσεις ή οι λεπτομέρειες των ανταγωνιστικών προσφορών.

Δείκτες απάτης:

- πλημμελείς έλεγχοι των διαδικασιών υποβολής προσφορών, π.χ. μη τήρηση των προθεσμιών·

- η επιλεγείσα προσφορά είναι μόλις χαμηλότερη από την αμέσως επόμενη χαμηλότερη προσφορά·

- ορισμένες προσφορές αποσφραγίστηκαν νωρίς·

- αποδοχή εκπρόθεσμων προσφορών·

- η εκπρόθεσμη προσφορά είναι η επιλεγείσα χαμηλότερη προσφορά·

- όλες οι προσφορές απορρίφθηκαν και ο διαγωνισμός για την ανάθεση της σύμβασης επαναλήφθηκε·

- ο επιλεγείς υποψήφιος επικοινωνεί σε ιδιωτικό επίπεδο με το αρμόδιο για τις συμβάσεις προσωπικό μέσω e-mail ή με άλλο τρόπο κατά τη διάρκεια της περιόδου υποβολής προσφορών.

7. Παραποίηση («μαγείρεμα») των προσφορών

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Σε μια πλημμελώς ελεγχόμενη διαδικασία υποβολής προσφορών το προσωπικό που είναι αρμόδιο για τις συμβάσεις μπορεί να παραποιήσει τις προσφορές μετά τη λήψη τους, έτσι ώστε να εξασφαλίσει την επιλογή ενός ευνοούμενου υποψηφίου (αλλαγές προσφορών, «απώλεια» προσφορών, ακύρωση προσφορών για δήθεν λάθη στις προδιαγραφές κ.λπ.).

Δείκτες απάτης:

- καταγγελίες από προσφέροντες·
- πλημμελείς έλεγχοι και ανεπαρκείς διαδικασίες υποβολής προσφορών·
- ενδείξεις αλλαγών στις προσφορές μετά τη λήψη τους·
- ακύρωση προσφορών για λάθη·
- ένας υποψήφιος που διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα απορρίπτεται για αμφισβητήσιμους λόγους·
- ο διαγωνισμός για την ανάθεση της σύμβασης δεν επαναλήφθηκε, μολονότι οι προσφορές που ελήφθησαν ήταν λιγότερες από τον ελάχιστο αριθμό προσφορών.

8. Αδικαιολόγητες αναθέσεις σε μία μόνο πηγή

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Αυτή η μορφή απάτης είναι συχνά αποτέλεσμα διαφθοράς, ιδίως αν το πρότυπο είναι επαναλαμβανόμενο και αμφισβητήσιμο.

Τέτοιες αναθέσεις μπορούν να γίνονται με διαχωρισμό των αγορών (προμηθειών) για να αποφεύγονται τα κατώτατα όρια ανταγωνιστικών προσφορών, με πλαστογράφηση δικαιολογητικών αγοράς από μία μόνο πηγή, με κατάρτιση πολύ περιοριστικών προδιαγραφών, καθώς και με την παράταση προηγούμενων συμβάσεων αντί για την προκήρυξη νέας πρόσκλησης υποβολής προσφορών.

Δείκτες απάτης:

- αναθέσεις σε μία μόνο πηγή επάνω ή μόλις κάτω από τα κατώτατα όρια ανταγωνιστικών προσφορών·
- πρώην ανταγωνιστικές προμήθειες καθίστανται μη ανταγωνιστικές·
- διαχωρισμός αγορών για να αποφεύγονται τα κατώτατα όρια ανταγωνιστικών προσφορών·
- η πρόσκληση υποβολής προσφορών ταχυδρομήθηκε μόνο σε έναν πάροχο υπηρεσιών.

9. Διαχωρισμός αγορών

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Το προσωπικό που είναι αρμόδιο για τις συμβάσεις μπορεί να διαχωρίσει μια αγορά (προμήθεια) σε δύο ή περισσότερες εντολές ή συμβάσεις αγοράς για να αποφευχθεί ο ανταγωνισμός ή ο έλεγχος από ανώτερα διευθυντικά στελέχη. Για παράδειγμα, αν το

κατώτατο όριο είναι 250.000 ευρώ, μια ενιαία σύμβαση προμηθειών και υπηρεσιών ύψους 275.000 ευρώ μπορεί να διαχωριστεί σε δύο συμβάσεις – μία για τις προμήθειες ύψους 150.000 ευρώ και η άλλη ύψους 125.000 ευρώ – για να αποφευχθεί η υποβολή προσφορών.

Ο διαχωρισμός αγορών (ο οποίος συχνά ονομάζεται «σαλαμοποίηση») μπορεί να υποδηλώνει αέρα διαφθοράς ή άλλα συστήματα απάτης από πλευράς ενός υπαλλήλου αρμόδιου για τις αγορές.

Δείκτες απάτης:

- δύο οι περισσότερες διαδοχικές, σχετιζόμενες προμήθειες από τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο μόλις κάτω από τα κατώτατα όρια ανταγωνιστικών προσφορών ή από τα όρια του ανώτερου επιπέδου αναθεώρησης·
- αδικαιολόγητος διαχωρισμός αγορών, π.χ. ξεχωριστές συμβάσεις για την εργασία και τα υλικά, καθεμία από τις οποίες είναι κάτω από τα κατώτατα όρια υποβολής προσφορών·
- διαδοχικές αγορές μόλις κάτω από τα κατώτατα όρια.

10. Αλληλεπικάλυψη συμβάσεων

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Ένας αντισυμβαλλόμενος με πολλαπλές παρόμοιες εντολές εργασιών μπορεί να χρεώνει το ίδιο κόστος, αμοιβές ή δαπάνες προσωπικού σε πολλές από τις εντολές, με συνέπεια την υπερτιμολόγηση.

Δείκτες απάτης:

- παρόμοια τιμολόγια υποβάλλονται για διαφορετικά έργα ή συμβάσεις·
- ο αντισυμβαλλόμενος εκδίδει τιμολόγια για περισσότερα από ένα έργα για την ίδια χρονική περίοδο.

11. Κακός καταλογισμός δαπανών

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Ένας αντισυμβαλλόμενος μπορεί να διαπράξει απάτη χρεώνοντας εκ προθέσεως δαπάνες που δεν είναι επιτρεπτές ή λογικές ή που δεν μπορούν να καταλογιστούν, άμεσα ή έμμεσα, σε μια σύμβαση. Το κόστος εργασίας μπορεί ευκολότερα να αποτελέσει αντικείμενο κακού καταλογισμού απ’ ό,τι οι υλικές δαπάνες, επειδή η εργασία των απασχολουμένων μπορεί θεωρητικά να χρεωθεί σε οιανδήποτε σύμβαση.

Το κόστος εργασίας μπορεί να παραποιηθεί («μαγειρευτεί») με τη δημιουργία εικονικών φύλλων χρόνου εργασίας, με την αλλοίωση των φύλλων χρόνου εργασίας ή των συνοδευτικών εγγράφων τεκμηρίωσης ή απλά με την έκδοση τιμολογίων για διογκωμένο κόστος εργασίας χωρίς συνοδευτικά έγγραφα τεκμηρίωσης.

Δείκτες απάτης:

- υπερβολικές ή ασυνήθεις δαπάνες εργασίας·
- οι δαπάνες εργασίας δεν ανταποκρίνονται στην πρόοδο της σύμβασης·
- εμφανείς αλλαγές στα φύλλα χρόνου εργασίας·
- δεν μπορούν να βρεθούν τα φύλλα χρόνου εργασίας·
- οι ίδιες υλικές δαπάνες χρεώνονται σε περισσότερες από μία συμβάσεις·
- χρέωση έμμεσων δαπανών ως άμεσων δαπανών.

12. Εσφαλμένη τιμολόγηση

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Εσφαλμένη τιμολόγηση συμβαίνει σε συμβάσεις αν οι αντισυμβαλλόμενοι δεν υποβάλλουν επίκαιρα, πλήρη και ακριβή στοιχεία σχετικά με το κόστος ή την τιμολόγηση στις οικονομικές προσφορές τους, με συνέπεια αυξημένη τιμή σύμβασης.

Δείκτες απάτης:

- ο αντισυμβαλλόμενος αρνείται, καθυστερεί ή δεν είναι σε θέση να προσκομίσει έγγραφα τεκμηρίωσης για τις δαπάνες·
- ο αντισυμβαλλόμενος παρέχει ανεπαρκή ή ελλιπή τεκμηρίωση·
- παρωχημένες πληροφορίες τιμολόγησης·
- εμφανώς υψηλές τιμές σε σύγκριση με παρόμοιες συμβάσεις, καταλόγους τιμών ή μέσους όρους του κλάδου.

13. Μη τήρηση των προδιαγραφών της σύμβασης

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Οι αντισυμβαλλόμενοι που δεν τηρούν τις προδιαγραφές της σύμβασης και εν γνώσει τους υποστηρίζουν ότι τις έχουν τηρήσει διαπράττουν απάτη.

Παραδείγματα τέτοιων συστημάτων περιλαμβάνουν τη χρήση οικοδομικών υλικών κατώτερων των προβλεπόμενων προτύπων, εξοπλισμού χαμηλότερης ποιότητας, πλημμελή εκτέλεση έργων οδοποιίας κ.λπ. Το κίνητρο, φυσικά, είναι η αύξηση των κερδών μέσω της περικοπής του κόστους ή η αποφυγή της καταβολής ποινικών ρητρών για τη μη τήρηση των προθεσμιών κ.λπ. Πολλές τέτοιες μορφές απάτης είναι δύσκολο να εντοπιστούν χωρίς αυστηρές επιθεωρήσεις ή ελέγχους από ανεξάρτητους ειδικούς εμπειρογνώμονες. Εντούτοις, οι αντισυμβαλλόμενοι που διέπραξαν την απάτη ενδέχεται να επιδιώξουν να δωροδοκήσουν τους επιθεωρητές.

Δείκτες απάτης:

- ασυμφωνία μεταξύ των αποτελεσμάτων των ελέγχων και των επιθεωρήσεων, αφενός, και των συμβατικών απαιτήσεων και προδιαγραφών, αφετέρου·

- απουσία εγγράφων ή πιστοποιητικών ελέγχων ή επιθεωρήσεων·

- χαμηλή ποιότητα, χαμηλή απόδοση και υψηλός αριθμός καταγγελιών·

- ενδείξεις από τα αρχεία δαπανών του αντισυμβαλλομένου ότι ο αντισυμβαλλόμενος π.χ. δεν αγόρασε τα απαιτούμενα για τις εργασίες υλικά, δεν έχει στην κατοχή του ή δεν μίσθωσε τον απαιτούμενο για τις εργασίες εξοπλισμό ή δεν διέθεσε το απαιτούμενο επιτόπιο προσωπικό (σημ.: αυτό το είδος διασταυρούμενου ελέγχου μπορεί να είναι πολύτιμο).

14. Ψευδή, διογκωμένα ή διπλά τιμολόγια

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Ένας αντισυμβαλλόμενος μπορεί εκ προθέσεως να υποβάλει ψευδή, διογκωμένα ή διπλά τιμολόγια, ενεργώντας είτε μόνος είτε σε συμπαιγνία με το αρμόδιο για τις συμβάσεις προσωπικό, λόγω διαφθοράς.

Δείκτες απάτης:

- τα τιμολογηθέντα αγαθά ή υπηρεσίες δεν μπορούν να εντοπιστούν στο λεπτομερή κατάλογο υλικών ή να καταλογιστούν·

- δεν υπάρχει απόδειξη παραλαβής για τιμολογηθέντα αγαθά ή υπηρεσίες·

- αμφισβητήσιμη ή ανύπαρκτη εντολή αγοράς για τιμολογηθέντα αγαθά ή υπηρεσίες·

- από τα αρχεία του αντισυμβαλλομένου δεν προκύπτει ότι εκτελέστηκαν οι εργασίες ή ότι πραγματοποιήθηκαν οι απαιτούμενες δαπάνες·

- οι τιμολογηθείσες τιμές, τα ποσά, οι περιγραφές ή τα στοιχεία των ειδών υπερβαίνουν τα είδη, τις εντολές αγοράς, τα αρχεία παραλαβής, το λεπτομερή κατάλογο ή τα αρχεία χρήσης της σύμβασης, ή δεν συμφωνούν με αυτά·

- πολλαπλά τιμολόγια με το ίδιο ποσό, αριθμό τιμολογίου, ημερομηνία κ.λπ.·

- διαδοχικές υπεργολαβίες·
- πληρωμές μετρητών·
- πληρωμές σε υπεράκτιες εταιρείες.

15. Εικονικοί πάροχοι υπηρεσιών

Περιγραφή της μορφής απάτης:

α) Ένας υπάλληλος μπορεί να εγκρίνει πληρωμές σε έναν εικονικό πωλητή προκειμένου να υπεξαιρέσει κεφάλαια. Το σύστημα είναι συνηθέστατο σε περιπτώσεις απουσίας διαχωρισμού καθηκόντων μεταξύ εντολής αγοράς, παραλαβής και πληρωμής.

β) Οι αντισυμβαλλόμενοι μπορεί να δημιουργήσουν εικονικές εταιρείες προκειμένου να υποβάλουν συμπληρωματικές προσφορές σε συστήματα συμπαιγνίας όσον αφορά την υποβολή προσφορών, να διογκώσουν το κόστος ή απλά να εκδώσουν εικονικά τιμολόγια.

Η εμπειρία έχει δείξει ότι αυτοί που διαπράττουν απάτη έχουν την τάση να χρησιμοποιούν ονόματα εταιρειών που είναι παρόμοια με τα ονόματα πραγματικών εταιρειών.

Δείκτες απάτης:

- ο πάροχος υπηρεσιών δεν μπορεί να βρεθεί σε κανέναν τηλεφωνικό κατάλογο, στο Διαδίκτυο, στο Google ούτε στις υπόλοιπες μηχανές αναζήτησης κ.λπ.·
- η διεύθυνση του παρόχου υπηρεσιών δεν μπορεί να βρεθεί·
- ο πάροχος υπηρεσιών παρουσιάζει εσφαλμένη διεύθυνση ή αριθμό τηλεφώνου·
- χρησιμοποιείται υπεράκτια εταιρεία.

16. Υποκατάσταση προϊόντων

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Η υποκατάσταση προϊόντων αναφέρεται στην υποκατάσταση, χωρίς να το γνωρίζει ο αγοραστής, των ειδών που καθορίζονται στη σύμβαση με είδη χαμηλότερης ποιότητας. Στη χειρότερη περίπτωση, η υποκατάσταση προϊόντων μπορεί να απειλήσει τη ζωή, π.χ. ατέλειες σε υποδομές ή κτίρια. Η υποκατάσταση είναι ιδιαίτερα ελκυστική σε συμβάσεις που προβλέπουν ακριβά υλικά υψηλού επιπέδου τα οποία μπορούν να αντικατασταθούν από πολύ λιγότερο ακριβά προϊόντα με παρόμοια εμφάνιση. Η υποκατάσταση συχνά πραγματοποιείται σε συστατικά μέρη που δεν μπορούν να εντοπιστούν εύκολα. Ειδικά διαμορφωμένα δείγματα μπορεί επίσης να υποβληθούν για έλεγχο με σκοπό την εξαπάτηση.

Δείκτες απάτης:

- ασυνήθης ή γενική συσκευασία: συσκευασία, χρώματα ή σχεδιασμός διαφορετικά από τα προβλεπόμενα·

- ασυμφωνία μεταξύ της αναμενόμενης εμφάνισης και της πραγματικής εμφάνισης·

- οι αριθμοί αναγνώρισης του προϊόντος διαφέρουν από τους δημοσιευμένους αριθμούς ή τους αριθμούς καταλόγων ή το σύστημα αρίθμησης·

- άνω του μέσου όρου αριθμός σφαλμάτων δοκιμών ή λειτουργίας, πρόωρες αντικαταστάσεις ή υψηλό κόστος συντήρησης ή επισκευής·

- τα πιστοποιητικά συμμόρφωσης έχουν υπογραφεί από άτομο που δεν έχει επαρκή προσόντα ή τη σχετική αρμοδιότητα·

- σημαντική διαφορά μεταξύ του εκτιμηθέντος και του πραγματικού κόστους για τα υλικά·

- ο αντισυμβαλλόμενος έχει καθυστερήσει στην εκτέλεση του έργου, αλλά καλύπτει γρήγορα την εν λόγω καθυστέρηση·

- ασυνήθεις ή σβησμένοι αύξοντες αριθμοί· οι αύξοντες αριθμοί δεν είναι συνεπείς προς το σύστημα αρίθμησης του νόμιμου κατασκευαστή·

- οι αριθμοί ή οι περιγραφές των ειδών των τιμολογίων ή των λεπτομερών καταλόγων δεν συμφωνούν με τα στοιχεία των εντολών αγοράς.

ΑΠΑΤΗ ΣΤΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Κοινές και επανειλημμένως εμφανιζόμενες μορφές απάτης και οι σχετικοί δείκτες απάτης («κόκκινες σημαίες»)

Στο παρόν παράρτημα απαριθμούνται οι κοινες και επανειλημμένως εμφανιζόμενες μορφές απάτης, με περιγραφή της μορφής, και οι σχετικοί δείκτες απάτης στον τομέα των υπηρεσιών παροχής συμβουλών.

Το σημαντικότερο στοιχείο ελέγχου στο σύστημα λογιστικής της εργασίας είναι ο εργαζόμενος και η αποδοχή από πλευράς του εργαζομένου της ευθύνης για την ακριβή καταγραφή του χρόνου που εργάστηκε.

Ακολουθεί ένας μη εξαντλητικός κατάλογος των γενικά αναγνωρισμένων μορφών:

1. Πραγματικό εργατικό κόστος

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Χωρίς οιανδήποτε εξωτερική ανεξάρτητη ή φυσική επαλήθευση, η εργασία είναι πολύ ευάλωτη σε παραποίηση («μαγείρεμα»). Ένας εργολήπτης θα μπορούσε εσκεμμένα να ισχυριστεί ψευδώς ότι εκτέλεσε κάποιες εργασίες, άμεσα και έμμεσα. Το κρίσιμο ζήτημα είναι αν και κατά πόσον ο χρόνος εργασίας του εργαζομένου καταλογίστηκε σωστά στο έργο στο οποίο πράγματι εργάστηκε. (Μπορεί να μην υπάρχουν έγγραφα τρίτων μερών, όπως τιμολόγια, εντολές αγοράς κ.λπ., που να τεκμηριώνουν το κόστος εργασίας).

Δείκτες απάτης:

- ιδιόμορφος τρόπος καταλογισμού δαπανών·
- αιφνίδιες, σημαντικές μεταβολές στον καταλογισμό δαπανών·
- μείωση των δαπανών σε έργα/συμβάσεις καθ' υπέρβαση ή κοντά στα ανώτατα όρια·
- καταλογισμός δυσανάλογου ποσοστού εργαζομένων στις έμμεσες δαπάνες·
- ανακατάταξη μεγάλου αριθμού εργαζομένων από τις άμεσες στις έμμεσες δαπάνες ή αντίστροφα·
- συνεχής ανακατάταξη των ίδιων εργαζομένων από τις άμεσες στις έμμεσες δαπάνες ή αντίστροφα·
- πλημμελείς εσωτερικοί έλεγχοι των εργατικών δαπανών, όπως: τα φύλλα χρόνου εργασίας των εργαζομένων υπογράφονται εκ των προτέρων, τα φύλλα χρόνου εργασίας των εργαζομένων συμπληρώνονται από τον εποπτεύοντα, τα φύλλα χρόνου εργασίας συμπληρώνονται με μολύβι ή τα φύλλα χρόνου εργασίας συμπληρώνονται στο τέλος της περιόδου πληρωμής·

- οι πραγματικές ώρες και ευρώ είναι συνεχώς ίσα με τα προϋπολογισθέντα ποσά ή τα προσεγγίζουν·

- χρήση διορθωτικών καταχωρίσεων στα αναλυτικά ημερολόγια, προκειμένου να μεταβληθεί το κόστος μεταξύ συμβάσεων, Ε&Α, εμπορικών εργασιών·

- σημαντικές αυξήσεις ή μειώσεις στις καταχωρίσεις δαπανών ευαίσθητων λογαριασμών·

- ο χρόνος του εργαζομένου καταχωρίζεται διαφορετικά από ό,τι τα σχετικά έξοδα ταξιδίου.

2. Μη αμειφθείσες υπερωρίες

Περιγραφή της μορφής απάτης:

Ένας εργολήπτης θα μπορούσε εσκεμμένα να δηλώσει ψευδείς υπερωρίες όταν συνήθως δεν χορηγείται ανεπίσημη αντιστάθμιση για επιπλέον ώρες, όπως πρόσθετος χρόνος ανάπαυσης. Το κρίσιμο ζήτημα είναι αν και κατά πόσον ο χρόνος εργασίας του εργαζομένου καταλογίστηκε σωστά στο έργο στο οποίο πράγματι εργάστηκε. Δεν υπάρχουν τεκμηριωτικά έγγραφα τρίτων μερών.

Δείκτες απάτης:

- το αμειβόμενο προσωπικό υποχρεούται να καλύπτει μεγάλο αριθμό μη αμειβόμενων υπερωριών στο πλαίσιο ποικίλων έργων, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα·

- οι μισθωτοί εργαζόμενοι καταλογίζουν μόνο τις κανονικές ώρες που εργάστηκαν κατά τη διάρκεια οιασδήποτε ημέρας για μεγάλο χρονικό διάστημα·

- ύπαρξη ενός μοντέλου μη αμειβόμενων υπερωριών κατευθυνόμενου από τη διοίκηση, με πριμ για τον υπάλληλο με βάση τις επιπλέον ώρες που εργάστηκε·

- συμβάσεις/έργα καθ' υπέρβαση, με εργασία μόνο κατά τη διάρκεια μη αμειβόμενων ωρών.

3. Υπηρεσίες παροχής συμβουλών/επαγγελματικές υπηρεσίες

Περιγραφή της μορφής απάτης (με βάση μια πραγματική περίπτωση):

Οι υπηρεσίες υποστηρίχθηκαν δεόντως με λεπτομερείς συμφωνίες παροχής συμβουλών, τιμολόγια και εκθέσεις. Τα θέματα που καλύφθηκαν ήταν σχετικά με τις δραστηριότητες του αντισυμβαλλομένου και παρείχαν κατάλληλες συστάσεις για τη βελτίωση της αποδοτικότητας ορισμένων δραστηριοτήτων. Ο αντισυμβαλλόμενος εφάρμοσε τις περισσότερες από τις συστάσεις. Οι εφαρμοστέες συμφωνίες περιελάμβαναν το αναγκαίο επίπεδο λεπτομέρειας και οι αμοιβές θεωρήθηκαν λογικές.

Εντούτοις, για ορισμένες συμβαλλόμενες εταιρείες, οι υπηρεσίες τους δεν είχαν χρησιμοποιηθεί προηγουμένως. Οι συμφωνίες δεν διευκρίνιζαν με σαφήνεια ποιες

υπηρεσίες έπρεπε να παράσχουν οι εταιρείες. Ωστόσο, ανέφεραν λεπτομερώς ποιος θα παρείχε τις υπηρεσίες και προσδιόριζαν τη σχετική ωριαία αμοιβή. Δεν υπήρχαν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τα προσόντα των εμπλεκόμενων ατόμων. Οι αμοιβές ήταν υψηλότερες για τις εν λόγω νέες εταιρείες. Η εκπρόσωπος εταιρεία δεν μπορούσε να δικαιολογήσει τις υψηλότερες αμοιβές ούτε να εξηγήσει με περισσότερες λεπτομέρειες τις υπηρεσίες που έπρεπε να παρασχεθούν.

Επιπλέον, τα τιμολόγια των εν λόγω εταιρειών για τις υπηρεσίες που είχαν παράσχει ήταν ασαφή και απλώς παρέπεμπαν στη συμφωνία. Η δαπάνη παρουσιαζόταν ως ένα γενικό σύνολο, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις όσον αφορά τις ώρες που δαπανήθηκαν, την ωριαία αμοιβή, τα έξοδα ταξιδίου ή άλλα έξοδα. Δεν υπήρχαν διαθέσιμες εκθέσεις σχετικά με τα ταξίδια ή άλλες συνοπτικές εκθέσεις. Δεν υπήρχαν διαθέσιμες πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τις εν λόγω εταιρείες. Ο εργολήπτης δεν ήταν σε θέση να παράσχει οποιαδήποτε άλλη πληροφορία πέραν των προφορικών διαβεβαιώσεων περί των υπηρεσιών που είχαν παρασχεθεί.

Τέλος, στα τιμολόγια αναφερόταν μια ταχυδρομική θυρίδα ως διεύθυνση αλληλογραφίας και οι εν λόγω εταιρείες δεν ήταν εγγεγραμμένες στον τηλεφωνικό κατάλογο.

Δείκτες απάτης:

- δεν υπάρχουν επίσημες υπογεγραμμένες συμφωνίες ή συμβάσεις· εντούτοις, πληρώνονται μεγάλα ποσά για «παρασχεθείσες υπηρεσίες» βάσει τιμολογίων με λίγες διευκρινίσεις·

- υπάρχουν επίσημες συμφωνίες ή συμβάσεις, αλλά είναι ασαφείς ως προς τις υπηρεσίες που πρέπει να παρασχεθούν, και δεν υπάρχει κανένα άλλο συνοδευτικό έγγραφο, όπως λεπτομερή τιμολόγια, εκθέσεις ταξιδιών ή μελέτες, που να αιτιολογεί της δαπάνες·

- οι υπηρεσίες για τις οποίες πληρώθηκε αμοιβή χρησιμοποιήθηκαν για την καταχρηστική λήψη, διάδοση ή χρήση πληροφοριών ή στοιχείων που προστατεύονται από νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις·

- οι υπηρεσίες για τις οποίες πληρώθηκε αμοιβή είχαν ως σκοπό να επηρεάσουν καταχρηστικά το περιεχόμενο ενός αιτήματος, την αξιολόγηση μιας πρότασης ή προσφοράς, την επιλογή των πηγών για την ανάθεση ή τη διαπραγμάτευση μιας σύμβασης, τροποποίησης ή αξίωσης. Δεν έχει σημασία αν η ανάθεση είναι από τον κύριο αντισυμβαλλόμενο ή οιονδήποτε τρίτο υπεργολήπτη·

- οι υπηρεσίες για τις οποίες πληρώθηκε αμοιβή ελήφθησαν ή παρασχέθηκαν κατά τέτοιον τρόπο ώστε παραβιάστηκε νομοθετική ή κανονιστική ρύθμιση που απαγορεύει τις αθέμιτες επιχειρηματικές πρακτικές ή τη σύγκρουση συμφερόντων.

4. Κατηγορίες εργασιών

Περιγραφή της μορφής απάτης (με βάση μια πραγματική περίπτωση):

Η πρόταση ενός αντισυμβαλλομένου για ανανέωση μιας σύμβασης Χ&Υ (σύμβαση βάσει χρόνου και υλικών), η οποία είχε ανατεθεί σε ετήσια βάση για τα τελευταία δύο έτη, κατέδειξε ότι οι καταβληθείσες ωριαίες αμοιβές ήταν κατά πολύ χαμηλότερες από ό,τι οι προταθείσες, εκτός από τη διοικητική κατηγορία. Η αρχική πρόταση προέβλεπε τη χρησιμοποίηση πλήρους εργατικού δυναμικού όταν υποβλήθηκαν οι προσφορές για την ανάληψη της σύμβασης. Μετά την ανάθεση της σύμβασης, ο αντισυμβαλλόμενος προσέλαβε/χρησιμοποίησε εργαζομένους με αμοιβές χαμηλότερες από τις προτεινόμενες. Τα προσόντα ορισμένων από τους νεοπροσληφθέντες εργαζομένους ήταν χαμηλότερα από τα απαιτούμενα στην πρόσκληση υποβολής προτάσεων. Ο αντισυμβαλλόμενος είχε τοποθετήσει πολλούς από τους νεοπροσληφθέντες εργαζομένους σε κατηγορίες εργασιών για τις οποίες δεν διέθεταν τα κατάλληλα προσόντα.

Δείκτες απάτης:

- σημαντικές διαφορές μεταξύ προτεινόμενου και πραγματικού μοναδιαίου κόστους ή ποσοτήτων χωρίς αντίστοιχες αλλαγές στην έκταση των εργασιών ή στα απαιτούμενα προσόντα·

- η τιμολόγηση ανά εργασία είναι συνεχώς στο ανώτατο όριο που προβλέπεται στη σύμβαση. Θα δικαιολογούνταν εξαίρεση αν η σύμβαση/εντολή εργασίας καθορίζει πόσες ώρες πρέπει να χρεωθούν·

- συγκεκριμένα άτομα που προτάθηκαν ως «βασικοί υπάλληλοι» δεν εργάζονται στο πλαίσιο της σύμβασης·

- οι προταθείσες εργασίες δεν βασίζονται στο υπάρχον εργατικό δυναμικό. Απαιτούνται μαζικές νέες προσλήψεις. Τα ποσοστά νέων προσλήψεων είναι σημαντικά χαμηλότερα από τα προταθέντα·

- οι δεξιότητες των εργαζομένων δεν είναι σύμφωνες με τις απαιτούμενες δεξιότητες που προβλέπονται για την κατηγορία εργασιών στην οποία χρησιμοποιούνται ή με τις απαιτήσεις της σύμβασης·

- οι εργαζόμενοι που συνήθως αμείβονται έμμεσα από την εταιρεία αμείβονται άμεσα στο πλαίσιο της σύμβασης·

- ο χρόνος εργασίας των εταίρων, των υπευθύνων, των εποπτευόντων και άλλων εργαζομένων δεν χρεώνεται σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης ή με τις καθιερωμένες λογιστικές πολιτικές και διαδικασίες της εταιρείας.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΑΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ (OLAF)

Διαχειριστικές αρχές ή άλλες αρχές αρμόδιες για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις παρατυπίες και την απάτη στην OLAF:

Τριμηνιαία υποβολή εκθέσεων σύμφωνα με τους κανονισμούς (ΕΚ) αριθ. 1681/94 και (ΕΚ) αριθ. 1831/94 της Επιτροπής για τις περιπτώσεις που σχετίζονται με την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 και σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Επιτροπής (άρθρα 27-36) για τις περιπτώσεις που σχετίζονται με την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013.

Ειδικές οδηγίες προς τις ελεγκτικές αρχές[22]:

Ένας ελεγκτής πραγματοποιεί έλεγχο για να αποκτήσει εύλογη διασφάλιση ότι τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου λειτουργούν αποτελεσματικά, έτσι ώστε οι πιστοποιημένες δαπάνες να είναι νόμιμες και κανονικές. Οι ελεγκτές δεν αναμένεται να έχουν την εμπειρογνωμοσύνη ενός ατόμου του οποίου η κύρια αρμοδιότητα είναι ο εντοπισμός και η διερεύνηση της απάτης. Εντούτοις, στην προσπάθειά του να αποκτήσει εύλογη διασφάλιση, ο ελεγκτής τηρεί στάση επαγγελματικού σκεπτικισμού[23] καθ' όλη τη διάρκεια του ελέγχου. Εάν κατά τη διάρκεια της εκτίμησης κινδύνου, του σχεδιασμού του ελέγχου ή του ελέγχου του συστήματος ή του δειγματοληπτικού ελέγχου επαλήθευσης ο ελεγκτής συμπεράνει ότι τα στοιχεία οδηγούν σε υπόνοια απάτης, πρέπει να γνωρίζει πώς να αντιμετωπίσει την ενδεχόμενη απάτη και πώς να την αναφέρει.

Η υπόνοια απάτης **δεν ανακοινώνεται στην ελεγχόμενη επιχείρηση** (έτσι ώστε να διασφαλιστεί η διατήρηση των αποδεικτικών για την απάτη στοιχείων).

Οι ελεγκτές πρέπει να ενημερώσουν τη διαχειριστική αρχή ή άλλη αρχή που είναι αρμόδια για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις παρατυπίες στην OLAF όσον αφορά την υπόνοια απάτης (εκτός αν η εν λόγω υπόνοια απάτης αφορά την ίδια τη διαχειριστική αρχή ή άλλο επίσημο αρμόδιο φορέα), προκειμένου να μπορέσει να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες και να λάβει τα αναγκαία προστατευτικά μέτρα ώστε να διασφαλιστούν τα οικονομικά συμφέροντα της Κοινότητας, συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού με τους εθνικούς φορείς που είναι αρμόδιοι για την απάτη/τις παρατυπίες.

---

[22] Η ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής και η ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας των Ευκαιριών έχουν θεσπίσει δικές τους εσωτερικές διαδικασίες αναφοράς των περιπτώσεων απάτης για τους ελεγκτές και το προσωπικό τους.

[23] ISA 240- Η ευθύνη του ελεγκτή να διαπιστώσει την ύπαρξη απάτης σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων ορίζει τον επαγγελματικό σκεπτικισμό ως «μια στάση που περιλαμβάνει ένα ερευνητικό πνεύμα και μια κριτική αξιολόγηση των στοιχείων του ελέγχου». (IFAC, "*Handbook of International Auditing, Assurance, and Ethics Pronouncements*")

Γενικές οδηγίες προς τους πολίτες της ΕΕ

Οποιοσδήποτε μπορεί να πληροφορήσει την OLAF σχετικά με υπόνοιες απάτης ή διαφθοράς που θίγει τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο γενικός κανόνας είναι: όσο πιο έγκαιρη και συγκεκριμένη είναι η πληροφόρηση, τόσο καλύτερα. Πρέπει να υποβάλλονται επίσης όλα τα διαθέσιμα έγγραφα που τεκμηριώνουν τις παρεχόμενες πληροφορίες.

Σ' αυτό το πλαίσιο, βασικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει το δίκτυο υπεύθυνων επικοινωνίας για την καταπολέμηση της απάτης της OLAF (OAFCN) (*), το οποίο περιλαμβάνει τον εκπρόσωπο Τύπου της OLAF, τους εκπροσώπους που είναι αρμόδιοι για τις δημόσιες σχέσεις και τους υπαλλήλους που είναι αρμόδιοι για την πληροφόρηση στις εθνικές υπηρεσίες ερευνών, με τις οποίες η OLAF συνεργάζεται στα κράτη μέλη.

(*) http://ec.europa.eu/anti_fraud/olaf-oafcn/en.html

Μπορεί κανείς να επικοινωνήσει με την OLAF σε όλες τις επίσημες γλώσσες με τους ακόλουθους τρόπους:

- Με επιστολή προς: European Commission, European Anti-Fraud Office (OLAF), Investigations+Operations, B-1049 Brussels, Belgium

- Με e-mail προς: OLAF-COURRIER@ec.europa.eu

- Μέσω των τηλεφωνικών γραμμών freephone (http://ec.europa.eu/anti-fraud)

Όλες οι λεπτομέρειες επικοινωνίας παρέχονται στην ακόλουθη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/anti_fraud/contact_us/index_en.html